

KIPAR BORIS KALIN

Razstava, ki jo je priredil konec septembra v Jakopičevem paviljonu Borisa Kalin, je bila prvi njegov večji nastop v javnosti in hkrati tudi popoln uspeh. Redke so umetnostne prireditve, ki bi bile deležne tako soglasnega in to res spontanega odobravanja in priznanja med občinstvom in pri dnevniški kritiki. Razlog za ta presenetljivo ugoden odziv je predvsem iskati v okolnosti, da v Kalinovem delu ni nič programske vezanosti, niti skrajnostne formalne problematike. Kalinove plastike so tehnično dovršene do popolnosti, po zamisli pa jasne, vsakomur dostopne in umljive. Prav nič literature ni v njih, niti novotarskega zanesenjaštva in pretiranosti. Zato je preprosti obiskovalec, ki se spričo tipajočih poskusov, iskanja ali borbenosti mnogih drugih kiparjev kar ne more znajti pred njihovimi deli, tod prosto zadihal.

Boris Kalin je učenec zagrebške akademije, nazadnje Meštrovičev. Poglavitno njegovo prizadevanje prvih let po končanih studijah je šlo za tem, da se oprosti mojstrovega premočnega vpliva, kar je dosegel v tolikšni meri, kakor redki Meštrovičevi učenci. V delih prve dobe so še opazni učiteljevi vplivi, ki se pa kmalu umaknejo drugim smerem in težnjam. Kalin je to pot prehodil laže kot marsikateri njegovih tovarišev, ker je ves čas pridno in neutrudno delal v praktičnem življenju. Izredno veliko število njegovih nagrobnikov na ljubljanskem pokopališču govori o tem resnem delu, ki je mladega umetnika dodobra seznanilo do zadnjih podrobnosti z vsem, kar je rokodelskega v kiparstvu in mu s tem pomagalo preko zaprek, ki jih sicer stavlja obvladovanje oblike razvijajočemu se umetniku.

Na tej zdravi in krepki podlagi je Kalin lahko razvijal svoj talent. Njegov značaj bi najboljšo označil kot realističen akademizem brez izrazitih osebnostnih izvirlin. Posamezni spomini na učitelja, še bolj pa starejši vplivi klasičnih mojstrov antike se ponekod zmerom iznova še približajo do površine. To se kaže v stilizaciji posameznih delov telesa ali draperije in zlasti v tipičnem ponavljanju idealistično skonstruiranih glav, ki se ostro odražajo od naturalistično gledanih teles. V tem se približuje poznejšemu starogrškemu neosebneju gledanju na model.

Kalinov realizem je ponekod zastrt z idealističnimi čustvenimi primesmi, tako da se časih že skoraj pojavlja nevarnost sladkobnega manirizma. Velika spretnost v modeliranju in klesanju grozi v zvezi s precenjevanjem formalne plasti zavesti umetnika v virtuoznost brez duhovnosti. V splošnem pa je njegova plastika čisto pravilno čutno pojmovana in deluje le s svojimi kiparskimi vrednotami, s tridimenzionalno telesnostjo. Poudarek je na okroglosti teles, kjer se prelivajo oblike druga v drugo, vidne in enako učinkovite od vseh strani, torej prava okrogla plastika brez mrtvih in praznih točk. Sohe naj zajamejo vtisk gibanja; ravnovesje sil in skladnost oblik jim dajeta dojem življenja. Če bi imele posamezne njegovih plastik nekaj več toplote in individualnosti, bi bil vtisk še mnogo prodirnejši.

V Kalinovem opusu so najboljši portreti, kjer je ustvaril nekaj stvari, ki se lahko prištevajo med najmočnejše slovenske portrete. Mnogo globokega znanja, pa tudi zlahtnega okusa ter občutka za lepoto telesa kažejo ženski akti, dasi so nekateri oblikovno sicer idealizirani, a vendar premalo poduhovljeni.

Pri premnogih naših umetnikih opazamo, da imajo izredno mnogo naravne darovitosti, a malo tehničnega znanja, tako da ostane hotenje zmerom neutešeno in cilj nedosežen. Celo mnogi izmed največjih trpe na tem, a se ne zavedajo tega usodnega razkola v sebi. Boris Kalin ima pa toliko sposobnosti za presojo sa-

mega sebe, da dobro ve, koliko zmore in kaj sme hoteti. Njegovo oblikovalsko znanje je izredno dovršeno. Mogoče si je sam prestrog sodnik. Več zagona in ognjevitosti bi mu moglo samo koristiti, saj ima vse pogoje, da izvede tudi še vse drznejše in večje zasnutke, kot so bili zbrani na razstavi.

SLIKAR BOŽIDAR JAKAC

Po dveh letih je začetek novembra priredil Jakac ob dvajsetletnici svojega prvega nastopa kolektivno razstavo. Od mnogih prejšnjih se je prav ugodno in hkrati presenetljivo razlikovala. Predvsem je bila prirejena pregledneje — čeprav je štela sto številčk — in okusneje, pokazal je pa tudi z njo, da je v zadnjem času zlasti v oljnem slikarstvu krepko napredoval.

Med oljnimi portreti je bilo poleg slik, izvršenih v njegovi že znani, nekam starinsko skrbno izdelani maniri, tudi nekaj podob iz zadnjega časa. To sta bili zlasti lastni in ženin portret ter nečakova slika. V teh delih, ki se mi zde nekaka vrnitev k prvemu izhodišču, je pokazal umetnik velik smisel za barvo in za celotno koloristično nastrojenje podobe, ki je vsa pojmovana svobodneje. Če bo nadaljeval v ti smeri, uspeh ne izostane. — Risani portreti so predvsem težaško delo za vsakdanji kruh, obenem pa so dokaz kultivirane umetnosti in do kraja izdelane virtuoznosti. Toda tudi tod je bilo opaziti pričetke nekega novega gledanja, ki bi moglo uspešno pomladiti in osvežiti to panogo njegovega udejstvovanja.

Pastelne pokrajine, ki so zanj najznačilnejše, so ostale nespremenjene, le da postaja pojmovanje malce bolj realistično in bliže življenjski resničnosti, dasi ostane končno izza pokrajine vselej vidna le slikarjeva podoba, ki mu je izrez iz nature samo ena izmed prilik, da pokaže svoje osebno pojmovanje lepote. V tem je Jakac še pravi nadaljevalec ekspresionističnega naziranja, ki je postavilo človeka in njegovo osebnost visoko iznad prirode in v idealizmu gledalo edino možno umetnikovo stališče nasproti svetu.

Kakor vselej, je bila grafika tudi to pot jedro in krona razstave. V risbah in lesorezih se je pokazal Jakac z najboljšje plati: ves njegov lirizem, smisel za čisto linijo in igro senc z lučjo, vso dovtetnost za drobno lepoto v vsakdanjosti, sposobnost izbrati značilnost in bistvo predmeta, vse to so dokazovali ti listi.

V razstavnem katalogu je bil kratek opis Jakčevega dela v zadnjih dveh desetletjih. Resnično spoštovanje vzbuja ta pregled, ki dokazuje, kaj se da izvršiti in doseči v razmeroma kratkem času, če je ob naravni darovitosti tudi dovolj resnobe, vestnosti in doslednega stremjenja.

TROJICA

Nenavadno živahno razstavno sezono leta 1938 je zaključila umetniška skupina G. A. Kosa, M. Maleša in Fr. Goršeta, ki so začetek decembra razstavili v Jakopičevem paviljonu. Programske skupnosti bi med temi tremi razstavljalci, člani »Trojice«, zaman iskal, združila jih je le želja razstavljati brez odvisnosti od drugih idejnih skupin ali slučajnih prirediteljev. Razstava je bila prav zanimiva in je pokazala precej novega.

Slikar Gojmir Anton Kos vse bolj dozoreva. Medtem ko je prej na smelo širokopotezen, nekam impresionističen način dosegal efekte s poudarjanjem živih, strogo ločenih barvnih ploskev, ki se ostro odražajo od globokih senc, teži zdaj za ubranostjo in enotnostjo celotnega barvnega izraza, kar ustvarja vtisk žlahtne intimnosti. Da doseže ta smoter, skrbno izbira predmete, ki jih uporablja, jih razumno razporeja in tudi v barvnem pogledu tako sestavlja, da mu nudijo pri vsem realističnem podajanju možnost harmoničnega barvnega zlitja.